

Dokumentin sisältö

TIIVISTELMÄ

JOHDANTO

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2021 - 2025

- 1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi
- 2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi
- 3 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa
- 4 Keskeiset opit valtuustokaudelta

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2025 - 2029

- 5 Strategian painopisteet ja linjaukset
- 6 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
- 7 Hyvinvointisuunnitelma

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

- 8 Suunnitelman laatijat
- 9 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä

TIIVISTELMÄ

JOHDANTO

Kuntalain 1§ mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan tehtävä. Se on tietoista voimavarojen kohdentamista kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen. Käytännössä kyse on tehtävistä, joiden tavoitteena on kuntalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn lisääminen, sairauksien ja syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisellä kunnassa on laaja lakisääteinen pohja. Kuntalaki määrittelee kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimisen keskeiseksi kunnan perustehtäväksi. Terveystieteiden lain (1326/2010) luvussa 2 määritellään laajasti kunnan tehtäviä kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Terveystieteiden laki (1326/2010, § 12) velvoittaa kuntia raportoimaan valtuustolle vuosittain kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä niitä edistäviä toimenpiteistä. Tämän lisäksi valtuustolle on laadittava kerran valtuustokaudessa laajempi hyvinvointikertomus.

Hyvinvointikertomuksen pohjalta asetetaan paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat hyvinvoinnin edistämisen painopisteet ja niihin liittyvät toimenpiteet, joiden pohjalta luodaan hyvinvointisuunnitelma. Hyvinvointisuunnitelma on konkreettinen toimenpidesuunnitelma, jonka tarkoituksena on vaikuttaa edellä mainittuihin painopisteisiin. Suunnitelmassa on määriteltä tavoitteet, toimenpiteet, mittarit/arviointi, toiminnasta vastaava taho sekä se mihin painopisteisiin toimenpide vastaa.

Laaja hyvinvointikertomus Tohmajärvellä

Tässä hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa käsitellään 2021–2025 vuosien osalta hyvinvoinnin kehitystä samalla kun tarkastellaan väestön hyvinvoinnin kehitystä viimeksi kuluneella valtuustokaudella. Suunnitelma osassa määritetään painopistealueet ja toimenpiteet vuosille 2025–2029. Kehittämistä ohjaavat erilaiset ohjeet ja suunnitelma, jotka pohjaavat kunnan strategiaan.

Tohmajärvi ja tohmajärveläiset

Tohmajärven kunta sijaitsee Keski-Karjalan seutukunnassa Pohjois-Karjalan maakunnan eteläosassa. Kunnan pinta-ala on 895,36 neliökilometriä. Tohmajärven kunnassa sijaitsee EU:n itäisin henkilöliikenteen maarajanylityspaikka, Niirala. Tohmajärven naapurikuntia ovat Joensuu, Kitee ja Rääkkylä.

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2021 - 2025

Indikaattorien osoittama hyvinvointi

Kuntalaisten hyvinvointitietoa on kerätty dokumenttiin valtakunnallisista tilastolähteistä viimeisimmän saatavilla olevan tiedon mukaan. Vertailutietoa nykytilanteeseen haetaan aiempien vuosien tilanteesta sekä verrokkikunnista Rääkkylä, Polvijärvi ja Kitee sekä maakunnallisesti Pohjois-Karjalasta ja koko Suomen osalta. Tilastojen avulla voidaan muodostaa tulkintoja, mihin suuntaan hyvinvoinnin suhteen ollaan menossa. Alla olevan tekstin vertailukohdat on poimittu yleisen tiedon ja poikkeaman suuruuden vuoksi. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta seuraavien kappaleiden esitettävien indikaattorien kuvaajat vertailutietoineen ovat indikaattorilistauksessa.

Yleistä

Tohmajärven asukasluku oli vuoden 2023 lopussa 4066 asukasta. Heistä alle 15-vuotiaita oli 12,7 %, 15–64-vuotiaita 51 % ja yli 65-vuotiaita 36,3 %. Keski-Karjalan kuntiin ja Polvijärveen verrattuna ikäjakauma on samansuuntainen. yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä on Suomen tasolla korkeampi verrattuna lapsiin ja työikäisiin. Väestöllinen huoltosuhteessa (kuinka monta lasta ja vanhusta sataa työikäistä kohden), on Tohmajärvellä 96, kun se on koko maakunnassa 71,9.

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Alle 16-vuotiaiden osuus Tohmajärven väestöstä oli vuonna 2023 noin 13,8 %. Lasten ja nuorten osuus väestöstä on suhteessa asukaslukuun hieman pienentynyt vuodesta 2020 14 %, kuten perheiden lukumäärä on vähentynyt n=1194 vs. n=1120. Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden suhteellinen osuus on pysynyt vuoden 2020 tasolla, ollen vuonna 2023 noin 11 %. Varhaiskasvatukseen osallistuneiden 1–5-vuotiaiden tohmajärveläisten osuus oli 74 % vuonna 2020, mikä on enemmän kuin Pohjois-Karjalassa tai koko maassa keskimäärin.

Tietoa koululaisten hyvinvoinnista ja terveydestä saadaan muun muassa kouluterveyskyselystä ja Sotkanetistä. Seuraavassa on tarkasteltu tietoja vuosilta 2020–2024. Tilastoista ei välttämättä ole vuosittain, esimerkkinä koululaisten terveyskysely on joka toinen vuosi ja toteutettu viimeksi 2023. Tohmajärven 4. ja 5. luokkalaista suurin osa 82,8 % ilmoitti olevansa tyytyväinen elämäänsä vuonna 2023, ja yläasteen 8. ja 9. luokkalaista vastaa osuus oli 66,2 %. Itsensä yksinäiseksi tuntevien 8. ja 9. luokkalaisten osuus on vähentynyt vuodesta 2021 vuoteen 2023 24,7 % -> 20 % ja myös kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus on vähentynyt 26,8 % -> 21,5 %. 4. ja 5. luokkalaisten viimeisen kahden viikon aikana koetut mielialaan liittyvät ongelmat ovat vähentyneet edellisestä 30 % vs. 24 %, vaikka edelleen lukema on Pohjois-Karjalan keskiarvoa (21 %) korkeampi. Alakoulun 4. ja 5. luokkalaista 15,6 % kertoo tulleen kiusatuksi vähintään kerran viikossa. Määrä on nousut 9,2 %:sta selkeästi. Vastaavasti 8. ja 9. luokkalaisten koulukiusattuna oleminen viikoittain on vähentynyt 9,5 % vs. 6,1 %, joka on Pohjois-Karjalan keskiarvoon 7,4 % nähden matalampi. Yläkoulun 8. ja 9. luokilla tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa juovien määrä on lisääntynyt 11 % vs 14 %, mutta viikoittain alkoholia käyttävien määrä on vähentynyt (7 % vs. 4,6 %). Nikotiinituotteista tupakkaa tai sähkösavukkeiden käyttö on pysynyt samassa 20 %, jotka ilmoittaa käyttävänsä päivittäin 8. ja 9. luokkalaisten. Vastaavasti nuuskan käyttö ikäryhmässä on vähän noussut 5,5 % vs. 9,2 %.

Laittomia huumeita oli vuonna 2023 kokeillut 6,3 % tohmajärveläinen 8.–9. luokkalaisten, mikä on saman verran kuin Pohjois-Karjalassa keskimäärin 6,5 %. Vuonna 2023 puolet tohmajärveläisistä 8. ja 9. luokkalaisten koki, että omalla paikkakunnalla on helppo hankkia huumeita. Raittiiden 8. ja 9. luokkalaisten osuus oli vuonna 2023 noin 52,3 % ikäryhmästä, mikä on vähän enemmän kuin vuonna 2021 50,7 % ja vähemmän kuin Pohjois-Karjalassa keskimäärin 66 %. Tohmajärveläisten 7–12-vuotiaista ylipainoisia on 29,2 % vuonna 2022, joka on hieman nousut vuoden 2021 27,3 %. 13–16-vuotiaista ylipainoisia on 27,2 %, mikä on pysynyt samana. Alakoulun 4. ja 5. luokan oppilaista päivittäin vähintään tunnin liikuvien osuus on edelliseen tulokseen on tullut lasku 27 % -> 18,5 %.

Nuoret aikuiset ja työikäiset

Tohmajärvellä työllisyysaste on hieman kasvanut ja työttömien osuus vähentynyt vuosien 2020 ja 2023 välillä. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä oli vuonna 2023 noin 31 %, n=77. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus on kasvanut, ollen vuonna 2022 noin 12 %, kuin koko maassa 8 % ja Pohjois-Karjalassa 6 % keskimäärin. Nuorisotyöttömien osuus 18–24-vuotiaista työvoimasta on sen sijaan hieman vähentynyt 24 % vs. 20 %, kun muualla Pohjois-Karjalassa nuorisotyöttömyys on laskenut 20 % vs. 16 %. Lastensuojelun avohuollossa olevien 18–20-vuotiaiden osuus hieman kasvanut, mutta perustoimeentulotukea saavien 18–24-vuotiaiden osuus on laskenut. Vuonna 2023 perustoimeentulotukea sai noin 10 % 18–24-vuotiaista, mikä on vähemmän kuin Pohjois-Karjalassa 15 % ja koko maassa 14 % keskimäärin.

25–64-vuotiaiden perustoimeentulotukea saaneiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on pysynyt ennallaan vuosina 2021–2023 5,8 % vs. 5,7 %, ja Tohmajärvellä perustoimeentulotukea on saatu harvemmin kuin muualla maassa tai Pohjois-Karjalassa. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden osuus 25–64-vuotiaista on lisääntynyt vuosina 2021–2023 24 % vs. 30 %, mutta kehitys on ollut samansuuntainen koko maassa. Tohmajärvellä mielenterveyden vuoksi sairauspäivärahaa saaneiden osuus on koko maassa 32 % ja Pohjois-Karjalan keskiarvoa 34 %. 15–64-vuotiaiden tohmajärveläisten perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit ovat pysyneet samassa 2021–2023 välillä.

Ikäihmiset

Kansallinen linjaus on, että ikäihmiset voisivat asua omassa kodissa mahdollisimman pitkään. Tohmajärvellä kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus on pysynyt samana vuosina 2020–2023, ollen vuonna 2023 noin 91 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Säännöllisen kotihoidon palveluja saa tästä ikäryhmästä noin joka viides, mikä on enemmän kuin Pohjois-Karjalassa 13,4 % keskimäärin. Yksinasuvia 75 vuotta täyttäneitä tohmajärveläisiä on noin 59 % ikäryhmästä. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä melkein puolittunut vuosina 2020–2023. Tohmajärvellä ikäihmisten kaatumisista ja putoamisista aiheutuvat vammat ovat hieman vähemmässä kuin Pohjois-Karjalassa keskimäärin.

TEA-viisari ja HYTE-kerroin

Terveyden edistämisen kuntataseista aktiivisuutta voidaan arvioida TEA-viisarin tuloksilla (0–100 pistettä). Vuoden 2024 tietojen mukaan Tohmajärven TEA-viisarin tuloksista liikunta ja kulttuuri ovat kohdassa parannettavaa sekä kuntajohto kohdassa hyvä tulos pisteet 57–77, ja kunnan kokonaistulos on 61 pistettä. Vuonna 2020 TEA-viisarin tulos on ollut 57, eli kokonaispistemäärä on hieman noussut.

Tohmajärven liikunta saa muuta Pohjois-Karjalaa paremmat kokonaispisteet 68 vs. 64, ja kunnanjohto saa hyvät pisteet 77, vaikka vähän jää Pohjois-Karjalan keskiarvosta 81. Kulttuurin osalta kehitystä on tullut 29 -> 57. Tiivistettynä voidaan todeta, että TEA-viisarin tuloksia heikentää lähes kaikilla sektoreilla johtaminen ja sitoutuminen, joka kulttuurin puolella on korkeammalla.

Tohmajärven HYTE-kerroin oli 49 vuonna 2023, mikä on laskenut vuodesta 2020, jolloin HYTE-kerroin oli 66. HYTE-kerroin euroa / asukasta oli vuonna 2023 13,9 €. Vuosien 2021–2024 välillä parannusta on tapahtunut etenkin seuraavien indikaattoreiden osalta: toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat 24 vs 12 sekä kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä on puolittunut 2019 vuodesta. Sen sijaan heikentymistä on tapahtunut seuraavien indikaattoreiden osalta vuosina 2020–2024 koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavaan ikäisestä väestöstä on noussut 4,1 % vs. 11,6 %.

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Tohmajärven kunta

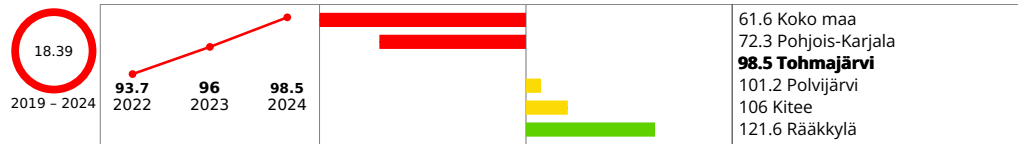
Kuntalukuja

Väestö ja talous

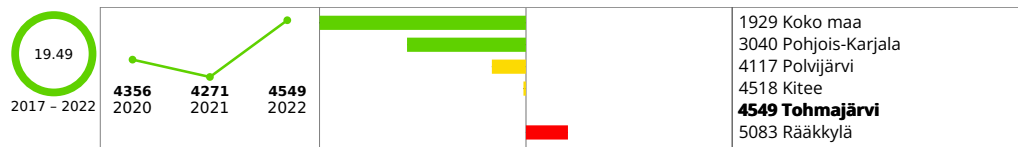
Väestö 31.12.

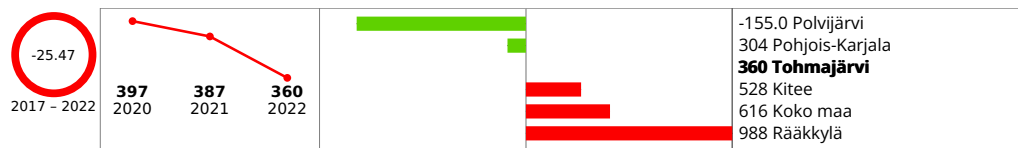
Huoltosuhde, demografinen

Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas (-2022)

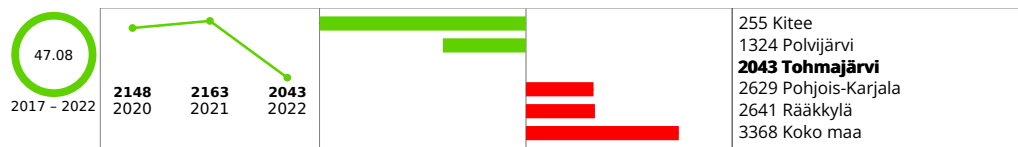
Vuosikate, euroa / asukas (-2022)

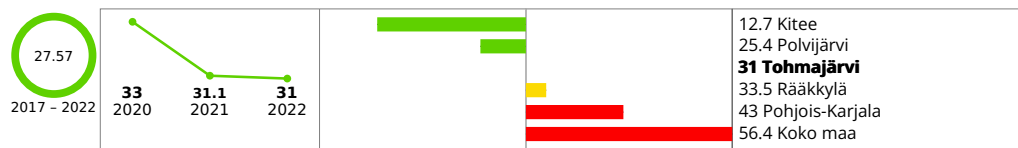
Kuntien vuosikate, % poistoista (-2022)

Lainakanta 31.12., euroa / asukas (-2022)

Suhteellinen velkaantuneisuus, % (-2022)

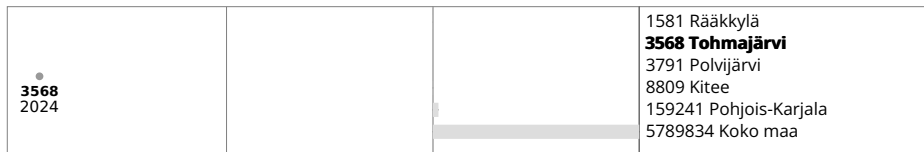
Verotulot, euroa / asukas (-2022)

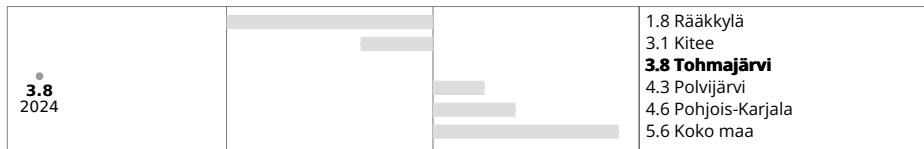
Tilannekuva

Yleiset

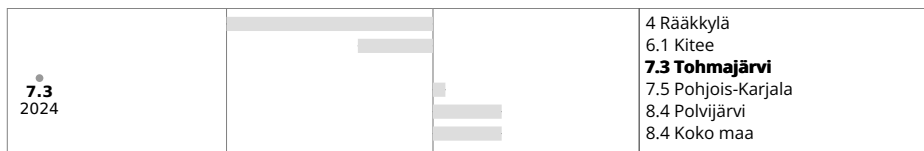
Väestöennuste 2030 (laskettu 2024)

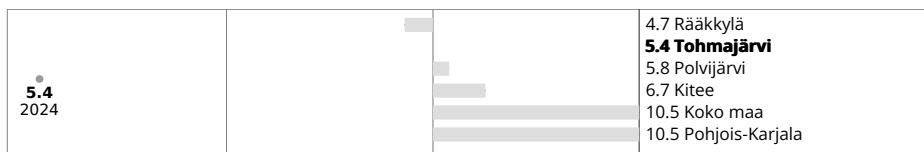
0 - 6-vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste 2030 (laskettu 2024)

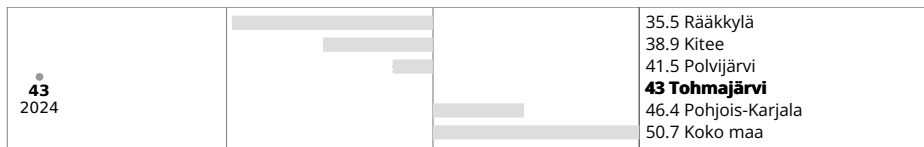
7 - 15-vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste 2030 (laskettu 2024)

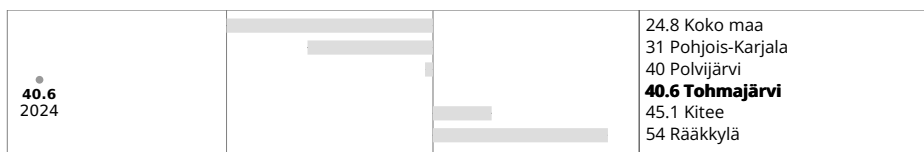
16 - 24-vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste 2030 (laskettu 2024)

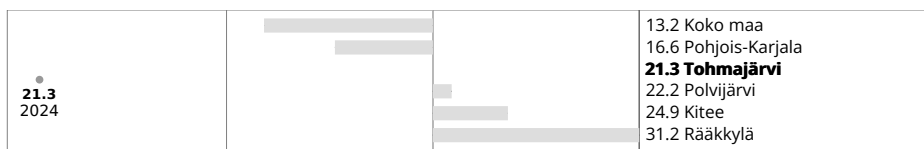
25 - 64-vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste 2030 (laskettu 2024)

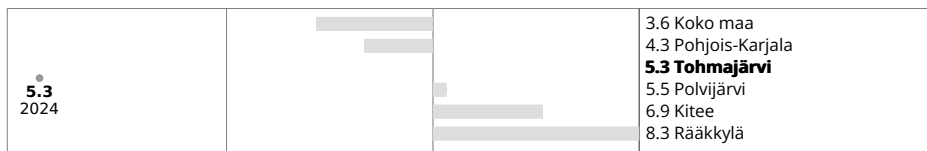
65 vuotta täyttäneet, % väestöstä, väestöennuste 2030 (laskettu 2024)

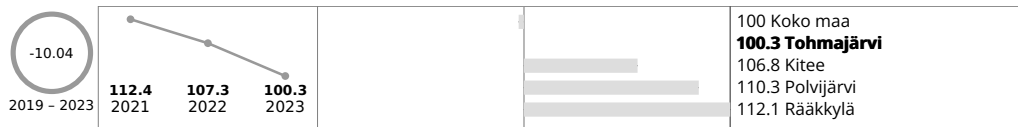
75 vuotta täyttäneet, % väestöstä, väestöennuste 2030 (laskettu 2024)

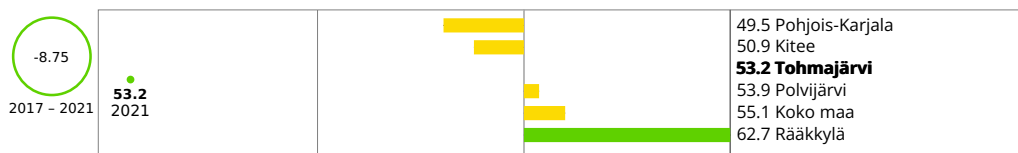
85 vuotta täyttäneet, % väestöstä, väestöennuste 2030 (laskettu 2024)

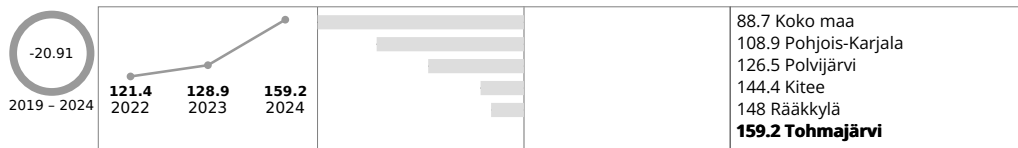
Sairastavuusindeksi, ikävakioitu

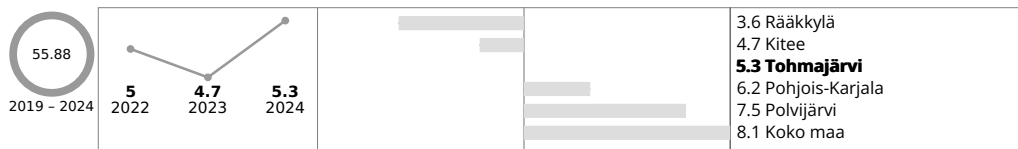
Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

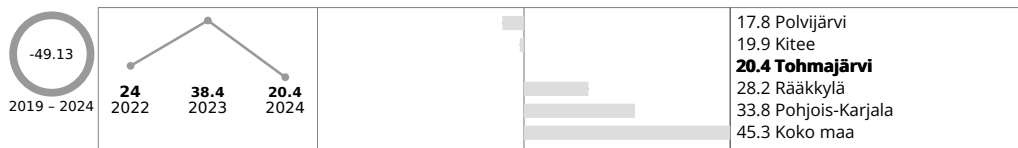
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta

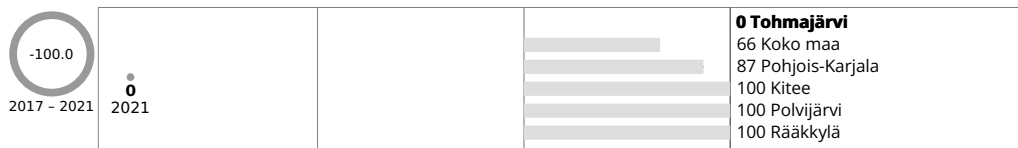
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta

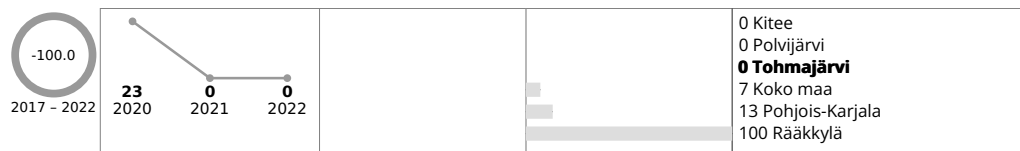
Laajaan terveystarkastukseen sisältyy opettajan kirjallinen arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa, % kouluista

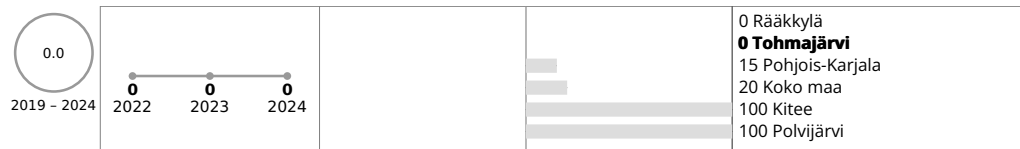
Kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnyksiä

Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

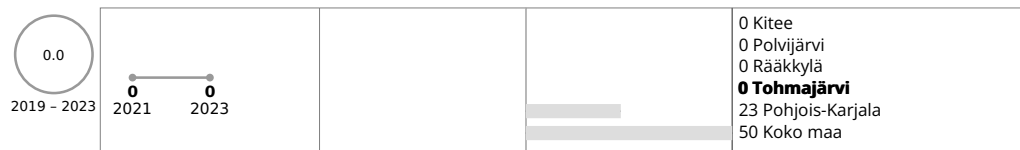
Hyvinvointikertomus hyväksytty valtuustossa, % tiedot toimittaneista alueen kunnista

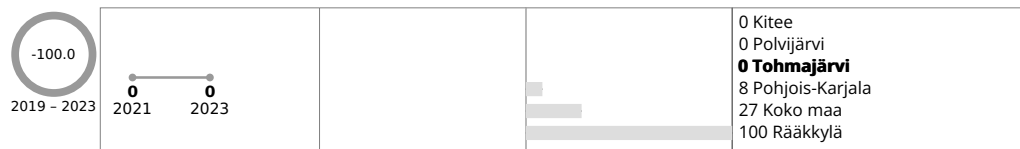
Väestöryhmien välisten terveyserojen raportointi valtuustolle, % tiedot toimittaneista alueen kunnista

Ennakoarvioinnin käyttö kunnan toiminnassa, %

Kunta on asettanut tavoitteet ja toimenpiteet ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi, %

Liikennevahingoissa vammautuneet ja kuolleet henkilöt, lkm

Vapaan sivistystyön oppilaitosten opetustunnit / vuosi

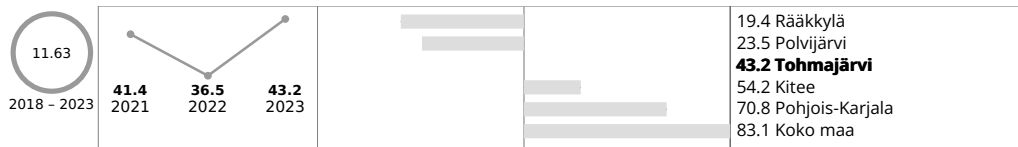
Kulttuuripalveluiden saavutettavuus: kirjastojen, museoiden ja teattereiden saavutettavuus 3/10/20 kilometrin päässä kotoa, % väestöstä

Nuorisotoimen palvelut

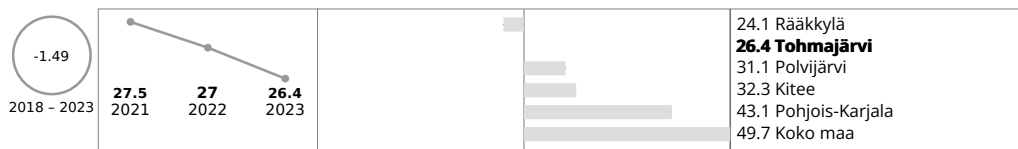
Liikuntatoimen palvelut

Kevyen liikenteen väyliä (metriä) / asukas

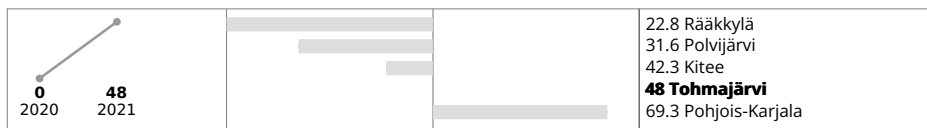
Ala-asteiden saavutettavuus, ala-asteikäiset, enintään 2 km [%]

Päivittäistavarakauppojen saavutettavuus, iäkkäät, Enintään 500m [%]

Enintään 1 kilometrin etäisyydellä säännöllisen liikenteen joukkoliikenteen pysäkeistä asuvat, % asukkaista

Primääristen pienhiukkasten päästöt (PM2.5, tonnia)

Melusta kärsivien ihmisten määrä kunnittain, yli 55 dB vuorokausitaso tai 50 dB yöaikaan (yli 100 000 asukkaan kaupungit)

Itsearviointi kunnan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelusta ja hyödyntämisestä

Itsearviointi kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen työn rakenteesta, resursseista ja prosessista

Itsearviointi kunnan ehkäisevästä päihdetyöstä ja sen rakenteiden vahvuudesta

Itsearviointi kunnan yhdenvertaisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja palveluiden yhdenvertaisen saavutettavuuden edistämisestä

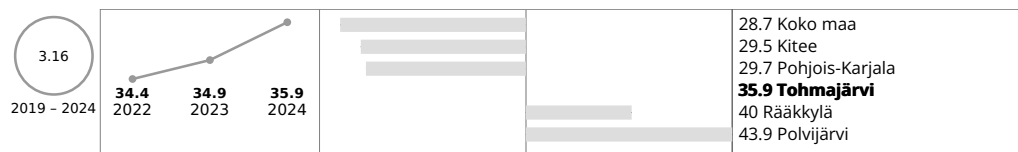
Itsearviointi kunnan elinvoiman edistämisestä

Maahanmuuttajien kotouttamisen edistäminen

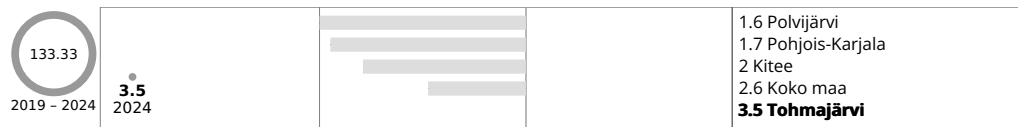
Vuokra-asuntojen osuus kunnan eri osissa / kaupunginosittain

Lapset, varhaiskasvatus, lapsiperheet

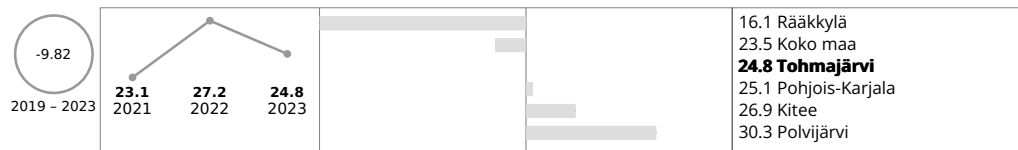
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

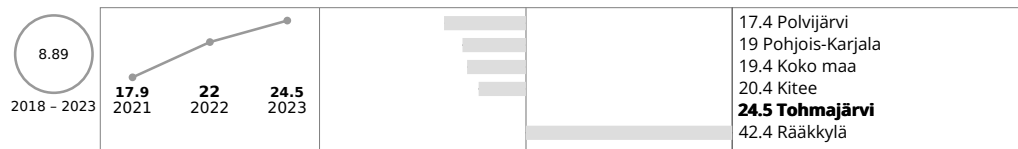
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

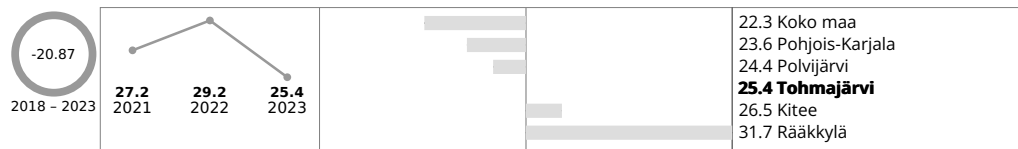
Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 13 - 16-vuotiailla

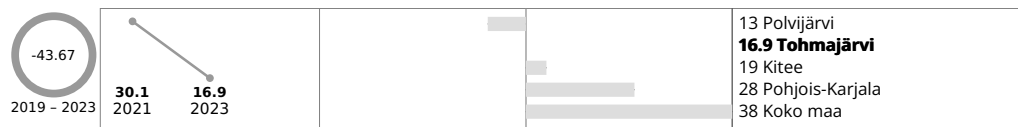
Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 2 - 6-vuotiailla

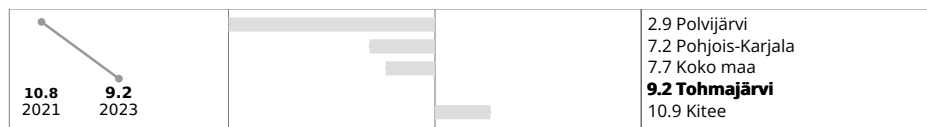
Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 7 - 12-vuotiailla

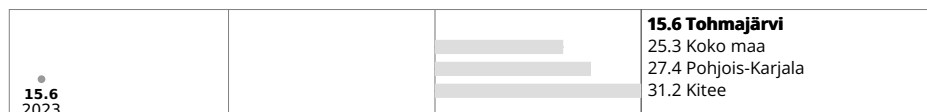
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

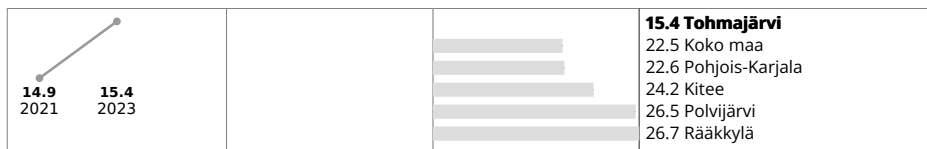
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

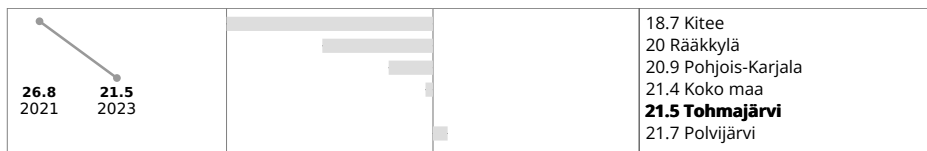
Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

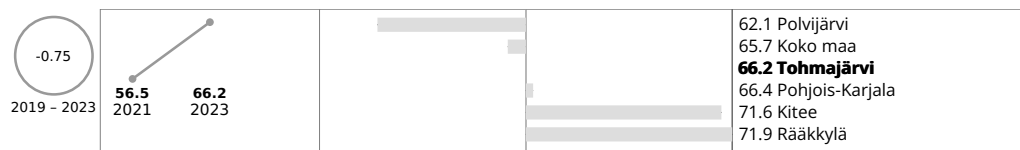
Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

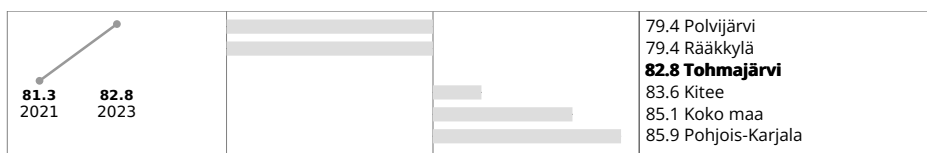
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

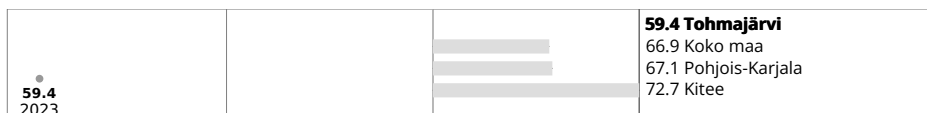
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

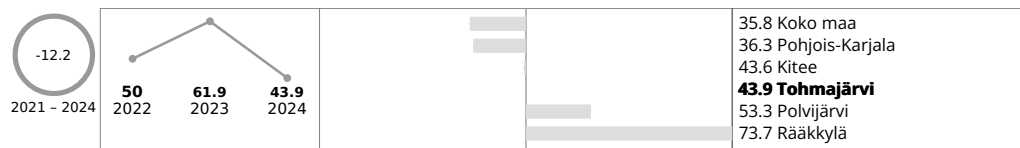
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

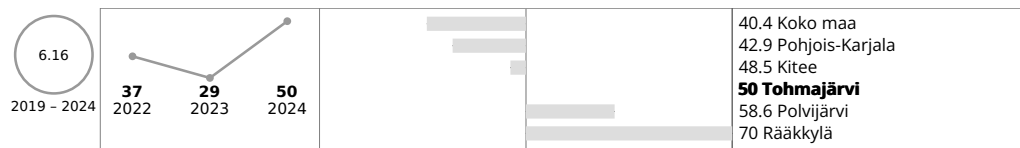
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

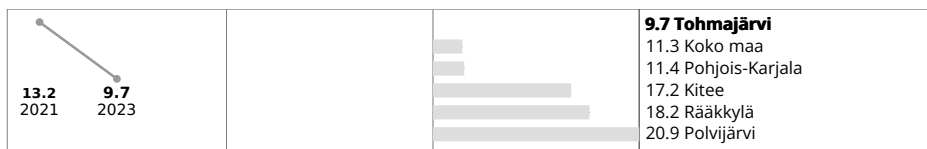
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

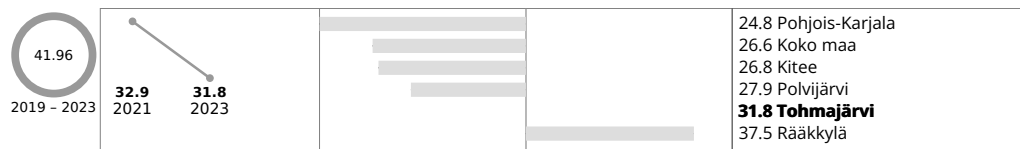
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

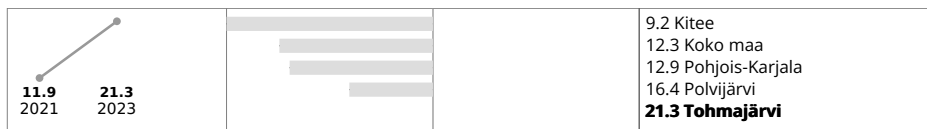
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

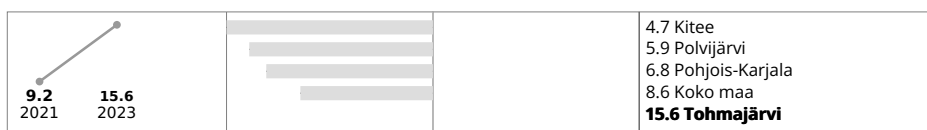
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

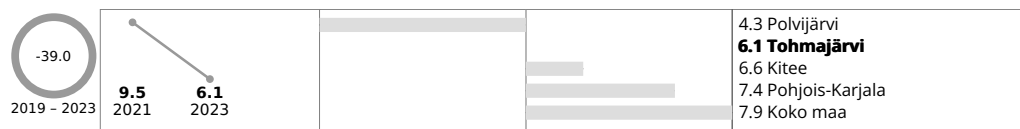
Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

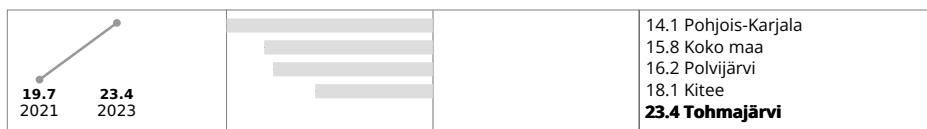
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

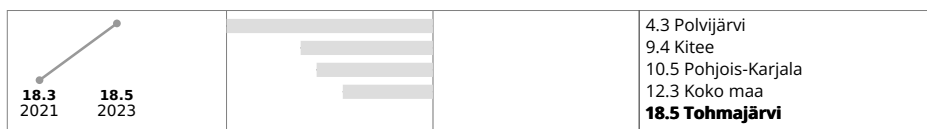
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

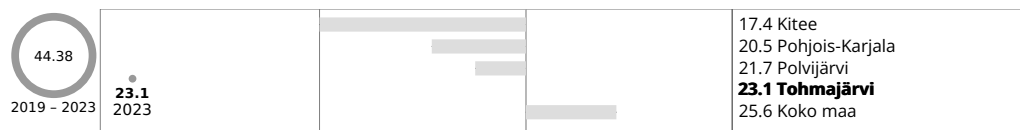
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)

Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)

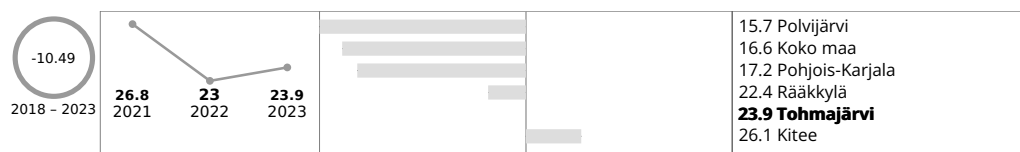
Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

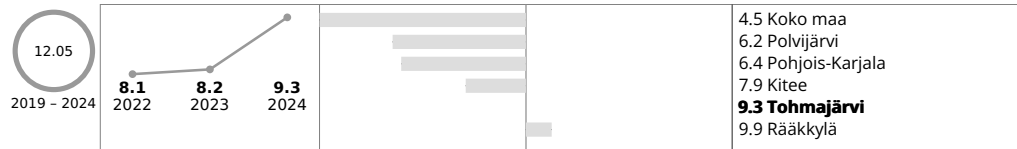
Varhaiskasvatukseen osallistuneet lapset, % 1 - 6-vuotiaista (sis. kunnalliset ja yksityiset varhaiskasvatustoimijat)

Nuoret aikuiset ja työikäiset

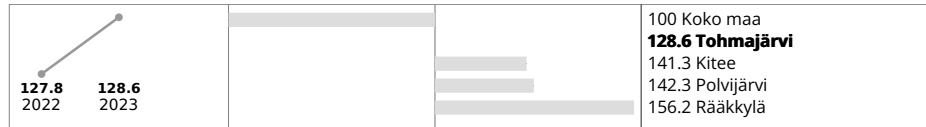
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä

Vaikeasti työllistytvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista

Työkyvyttömyysindeksi, ikävakioitu

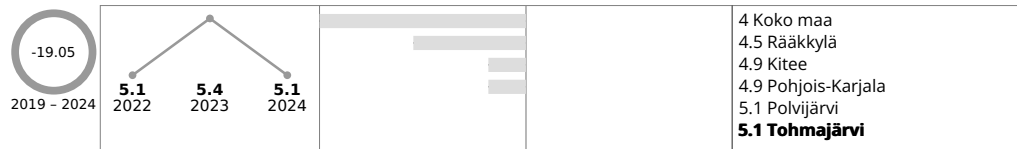

Ikäihmiset

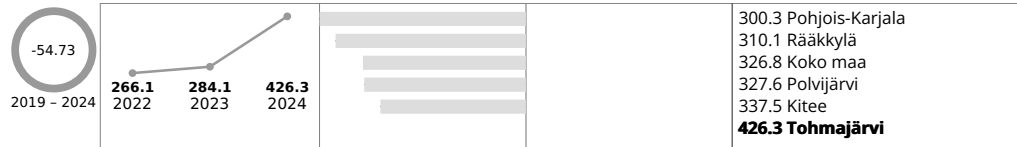
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Katumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitotaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

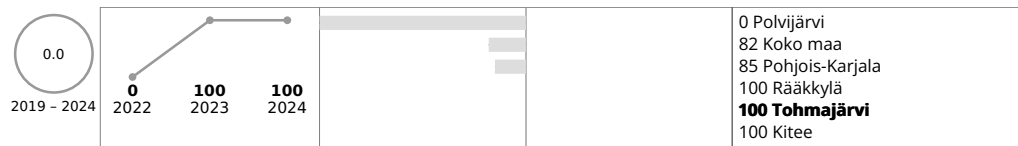
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen

Prosessi-indikaattorit - Kuntajohto

Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista

Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista

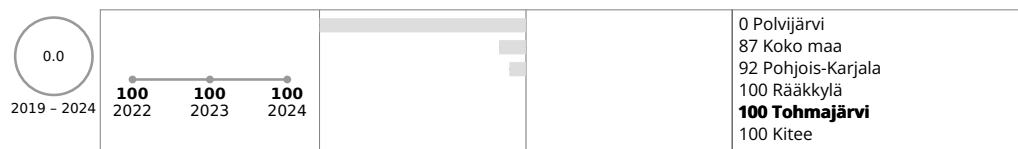
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen

Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

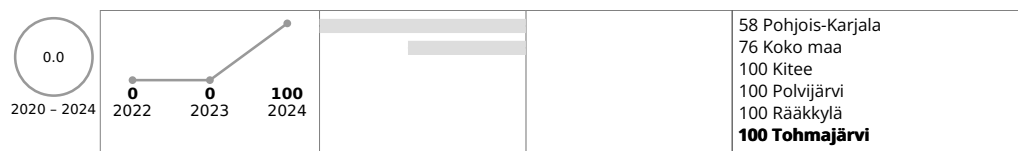

Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja

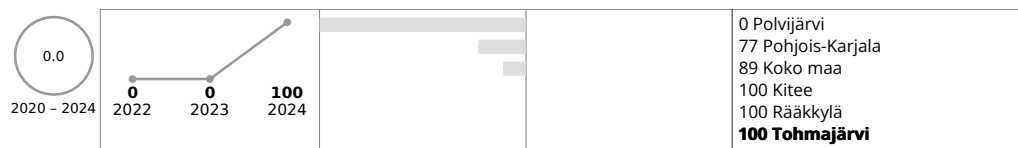

Prosessi-indikaattorit - Liikunta

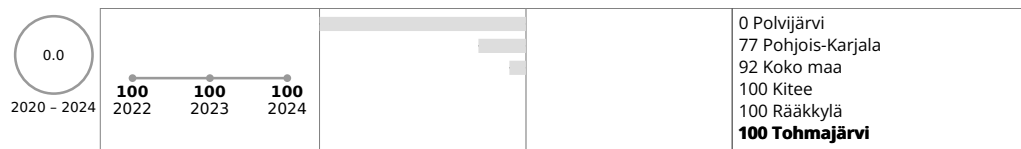
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa

Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille

Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin

Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä

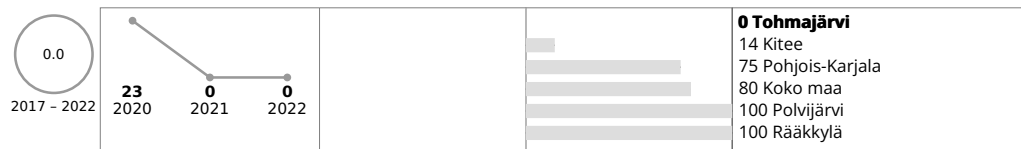

Prosessi-indikaattorit - Peruskoulu

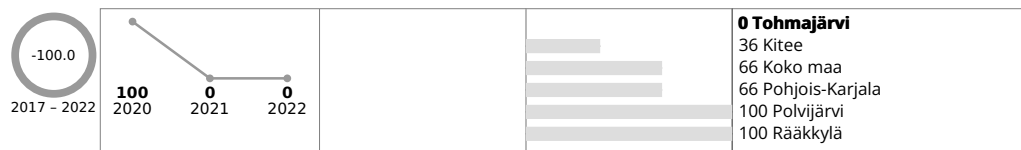
Kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

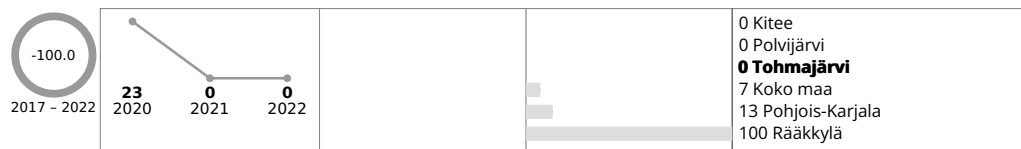
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa

Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit

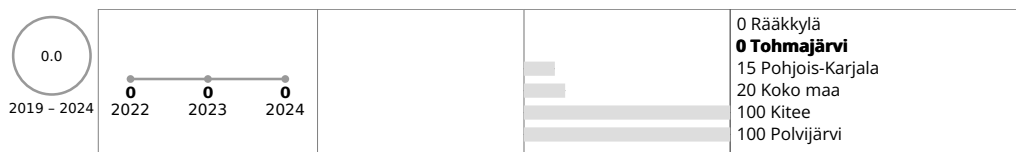

Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

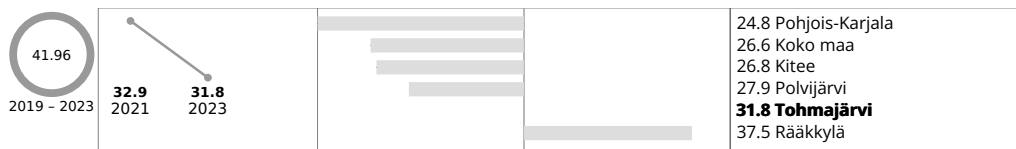

Prosessi-indikaattorit - Kulttuuri

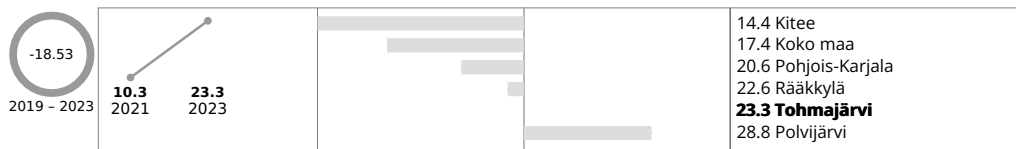
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä

Tulosindikaattorit

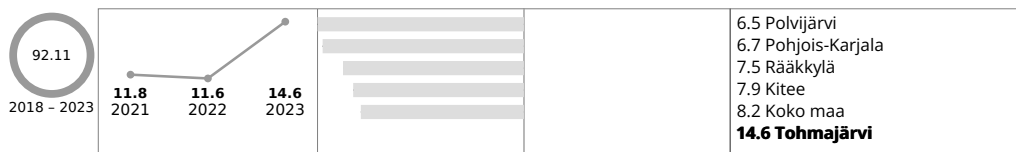
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

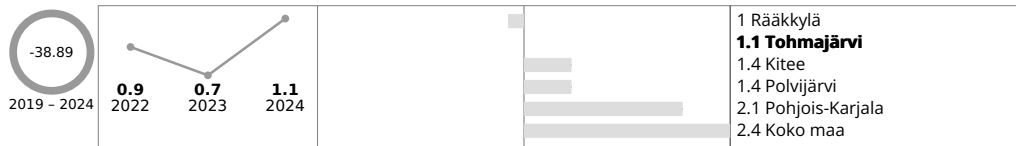
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

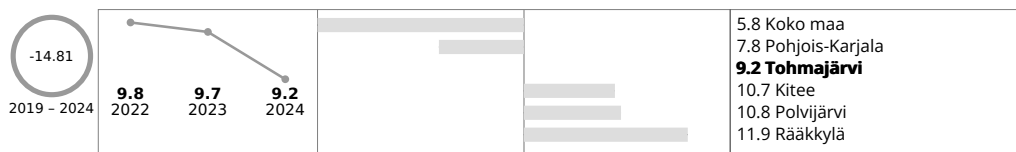
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Tohmajärven Hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa 2021-2025 on kuvattu tohmajärveläisten hyvinvoinnin ja terveyden tilannetta, ja suunnitelmassa asetettu kuntalaisten hyvinvointia edistävät painopisteet vuodelle 2025 asti. Toimenpiteitä on arvioita vuosittain tehdyllä hyvinvointikertomuksella, jossa vuosittaiset toimenpiteet on arvioitu. Mittaristona on käytetty kansallisia tilastolähteitä ja laajoja kyselytutkimuksia, joihin tiedot päivittyvät viiveellä.

Alla olevaan taulukkoon on koottu tavoitteet hyvinvointisuunnitelmasta, sovitut toimenpiteet, resurssit, arviointimittarit, arviointi ja vuosien 2021-2025 väliset toimenpiteet. Hyvinvointisuunnitelma 2021-2025 tavoitteet olivat asetut otsikkotasolla ja vuosittaiset tavoitteet tarkemmat kirjaukset oli talousarviossa ja vuosittaisessa hyvinvointikertomuksessa. Arviointimittarit ja arviointi on toteutettu tilastotietojen pohjalta kertomusvaiheen tarkastelussa.

Tavoitteet	Toimenpiteet ja vastuutahot	Resurssit	Arviointimittarit	Arviointi	Hyvinvointitoimenpiteet 2021-2025
------------	-----------------------------	-----------	-------------------	-----------	-----------------------------------

Terveet elintavat	Liikunnallinen elämäntapa lisääntyy kaikissa ikäryhmissä	Varhaiskasvatus	HYTE-kertoimen indikaattorit ja kouluterveyskyselyn tulokset	MOVE!-mittauksissa 5. luokkalaisten osalta ollaan tultu alaspäin v 2023 tuloksissa.	Vipinää varhaiskasvatukseen on kouluttanut varhaiskasvatuksen henkilökuntaa liikuntakoulutuksilla ja tuonut liikuntakasvatusta varhaiskasvatukseen ja perheille
		Nuorisotoimi		MOVE!-mittauksissa 8. luokkalaisten osalta selkeä parannus fyysiseen toimintakykyyn	Harrastamisen Suomen mallin kerhotoiminnalla on järjestetty liikunatakerhoja koulun jälkeen Maiju Lassilan ja Tikkalan koululla
		Liikuntatoimi			Liikuntapaikkoihin panostaminen palkkaamalla liikuntapaikkahoitajan ja kehittämällä liikuntapaikkoja: Harkkolammen uimarannan kehittäminen, Tikkalan pururadan kehittäminen sekä kuntoportaiden ja mäenlaskupaikan rakentaminen.
		Kansalaisopisto			Ikäihmisten voimaa vanhuuten -hanke ja kansalaisopiston liikuntakurssit ikäihmisille.
		Perusoperus ja lukio			Kuntosali on maksuton alle 18v, työttömät ja eläkeläiset
		Järjestöt ja urheiluseurat			
	Ylipainosten lasten ja nuorten määrä ei enää lisäännny	Varhaiskasvatus	Sotkanet	2-6-vuotiaiden ylipaino on noussut 21,8%	Liikunnallisen elämäntavan edistäminen varhaiskasvatuksessa. Vipinää varhaiskasvatukseen -hanke
		nuoris- ja liikuntatoimi		7-12- ja 13-16-vuotiaiden kohdalla ollaan pysytty entisellä tasolla tai vähän parantanut. 7-12-vuotiaista ylipainoisia 28,6% ja 13-16-vuotiaista 27,7%	Harrastamisen Suomen mallin kerhotoiminnalla on järjestetty liikunatakerhoja koulun jälkeen Maiju Lassilan ja Tikkalan koululla
	Ehkäisevän päihdetyön rakenteita kehitetään ja päihdeiden käyttöä saadaan vähennettyä kaikissa ikäryhmissä	sivistystoimi	PAKKA-toimintamallin käyttöönoton ja kouluterveyskyselyn sekä muiden kyselyiden tulokset	Alkoholin viikottainen käyttö on vähentynyt vuosien 2021 ja 2023 välisenä aikana 8. ja 9. luokan oppilailla 7%:sta 4%:tiin ja raittius on kasvanut 50,7%:sta 52,3%:tiin	PAKKA-toimintamallissa mukana oleminen 2022, 2023 ja 2024
				Huolta herättävä nikotiinituotteiden käyttö on vähentynyt 8. ja 9. luokkalaisten keskuudessa 2021 ja 2023 välissä 10,8%:sta 9,2%:tiin.	Kunta on mukana EHEÄ-hankeessa, jossa on puheeksiotto koulutukseen on osallistunut nuorisotoimi, liikuntatoimi ja esihenkilöt
Mielen hyvinvointi	Yksinäisyys vähenee kaikissa ikäryhmissä		kouluterveyskysely ja FINterveys	Itsensä yksinäiseksi tuntevien määrä 8. ja 9. luokkalaisissa on vähentynyt 2021 ja 2023 väliillä 24,7%:sta 20%:tiin. Vastaavasti suurempi osa kokee ettei ole yhtään läheistä ystävää muutos on 13,7%:sta 20%:tiin.	

	Lasten ja nuorten mielen terveys vahvistuu	Perusopetus ja lukio	kouluterveyskysely	Kohtalaisen tai vaikean ahdistuneisuus 8. ja 9. luokkalailla on vähentynyt 26,8%:sta 21,5%:tiin vuodesta 2021 vuoteen 2023.	
		nuoris- ja liikuntatoimi		Vahvaa positiivista mielen terveyttä kokeneiden kahden edellisen viikonaikana on lisääntynyt 2021 kyselystä 2023 kyselyyn 14,9%:sta 15,4%:tiin.	
Osallisuus ja yhteisöllisyys	tuetaan yhdistysten kansalaistoimintaa	sivistystoimi	kuntalaiskysely	yhdistysillat toteutuneet	Kunta tukee yhdistystoimintaa avustuksilla, joita on yhdistysavustus sekä liikunta-avustukset.
	lisätään kuntalaisten osallisuuden kokemuksia	hallinto	THL-osallisuusindikaattori		Yhdistyksille ja urheiluseuroille pidetään kunnan järjestämiä tapaamisia 2 kertaa vuodessa

Hyvinvointisuunnitelmaa saatiin kunnassa toteutettua useita toimenpiteitä, jotka keskittyivät suunnitelman mukaisesti sivistystoimen toimenpiteisiin. Terveet elintavat tavoitekohdassa suunnitelmakaudella toteutettiin laajasti toimenpiteitä. Liikunnallista elämäntapaa on edistetty useammalla hankkeella, joita on kohdistunut kaiken ikäisille. Uusien toimintamallien tuomisen vaikutukset eivät välttämättä näy indikaattorimittauksissa vielä vaan vasta pitemmällä aikavälillä. Konkreettinen tulosta on tullut tässä vaiheessa esimerkiksi 8. luokkalaisten MOVE! testien tuloksen paranemisena.

Ennaltaehkäisevä päihdetyö on toimintakaudella saatu vakiintumaan Keski-Karjalan kuntien yhteistyönä. Toiminnan kautta ennaltaehkäisevään päihdetyöhön on saatu vuosittaista rytmää. Tehty työ eritoimijoiden kanssa näkyy erityisesti nuorille suunnatussa ennaltaehkäisevässä päihdetyössä ja lyhyellä aikavälillä päihteiden käytön suunta on saatu laskevaksi.

Mielen hyvinvoinnin tavoitteeseen on saatu vertailutietoa kouluissa kouluterveyskyselyjen pohjalta. Indikaattorien vertailussa on havaittavissa positiivista kehitystä muun muassa ahdistuksen tunteen vähenemisenä 8. ja 9. luokkalailla sekä positiivisen mielen terveyden kokemuksen lisääntymisenä. Oikean suuntaisista tuloksista huolimatta työtä mielen hyvinvoinnin edistämiseksi edelleen on.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyden edistämiseksi kunta tukee yhdistystoimintaa avustuksin ja järjestää yhdistyksille ja urheiluseuroille säännöllisesti verkostotapaamisia. Yhdistystoiminta on merkittävässä osassa kuntalaisten hyvinvoinnin edistäjänä. Kunta on järjestänyt kuntalaiskysely, jolla kuntalaisia on aktivoitu osallistumaan kunnan hyvinvoinnin edistämiseen.

3 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa

Kunnilla ja hyvinvointialueella on yhteisen tahtotilan lisäksi, lakisääteinen velvoite edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä. Julkisten toimijoiden tehtävä on laaja-alainen ja poikkihallinnollinen. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tehdään yhteistyössä maakuntaliiton, järjestöjen, yritysten, seurakuntien ja muiden julkiset toimijoiden kanssa.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto ja Pohjois-Karjalan kunnat ovat toistensa strategisia kumppaneita. Yhteistyön pohjana ovat lakisääteiset suunnitelmat, hyvinvointialueen, maakuntaliiton ja kuntien strategiat, ohjelmat ja suunnitelmat sekä kuntien sekä hyvinvointialueen hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat. Yhteistyörakenteet on jaettu neljälle toisiaan täydentävälle tasolle: strateginen, operatiivinen, hyvinvointikoordinaattori ja kumppanuustaso. Pohjois-Karjalan maakuntaliiton ja hyvinvointialueen Pohjois-Karjalan hyvinvoinnin kumppanuusryhmä kokoaa lisäksi yhteen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä turvallisuuden tiedon ja suuntaa strategisesti alueellisten kumppanuusryhmien toimintaa.

Operatiivisella tasolla kunnan ja hyvinvointialueen nimeämät hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen vastuutahot kokoontuvat vähintään kaksi kertaa vuodessa keskustelemaan hyte-kysymyksistä. Tarvittaessa kuntakohtaisia neuvotteluja voidaan järjestää enemmän. Alueellinen hyvinvointikoordinaattorien verkosto kokoontuu 6–8 kertaa vuodessa. Hv-koordinaattorit kokoavat yhteen tilannekuvan pohjalta esiin nousevat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä turvallisuuden ilmiöt, tavoitteet ja niihin liittyvät toimenpiteet. Nämä toimivat sekä strategisen että kumppanuustason neuvotteluiden pohja-aineistona.

Pohjois-Karjalan hyvinvoinnin kumppanuusryhmä kokoaa yhteen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä turvallisuuden tiedon ja suuntaa strategisesti alueellisten kumppanuusryhmien toimintaa. Ryhmä toimii lisäksi yhteistyölinkkinä viranomaistoimijoiden, kuntien, hyvinvointialueen, ammatillisen ja korkea-asteen koulutuksen sekä sidosryhmien välillä. Edustettuina ovat alueellisten kumppanuusryhmien keskeiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä turvallisuuden toimijat sekä ELY-keskus, KELA, AVI, poliisi, elinkeinoelämä, seurakunnat sekä ammatillisen ja korkea-asteen koulutusorganisaatiot. Ryhmä kokoontuu neljä kertaa vuodessa. Joensuun kaupungin oma turvallisuussuunnitelman seuranta- ja ohjausryhmä linkittyy maakunnalliseen kumppanuusryhmään.

Maakunnalliset strategiset painopisteet ja tavoitekirjaukset

Tohmajärven hyvinvointikertomus ja -suunnitelma nojaa maakunnallisena yhteistyönä laadittuun Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa, Strategiset painopisteet vuosille 2025–2028-asiakirjaan, jonka tavoitteena on tukea eri toimijoiden työtä pohjoiskarjalaisten hyvinvoinnin, terveyden, turvallisuuden, osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi. Kunnilla ja hyvinvointialueella on tässä työssä keskeinen rooli. Näiden lisäksi järjestöt edistävät osallisuuden lisäksi omilla palveluillaan monipuolisesti pohjoiskarjalaisten hyvinvointia ja terveyttä.

Pohjois-Karjalan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategisia painopisteitä on kolme; hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat, osallisuus ja yhteisöllisyys sekä turvallinen arki ja ympäristö. Jokaiselle painopisteelle on valittu omat kehittämistavoitteet. Tavoitteiden saavuttamiseksi on listattu esimerkkejä toimenpiteistä ja keinoista, joilla tavoitteiden saavuttamista voi edistää. Esimerkkien tarkoituksena on toimia ajatuksen herättäjinä. Jokainen toimijat itse määrittelevät omat hyvinvoinnin ja terveyden toimenpiteet. Jokaisen painopisteen kehittymisen seurantaan on määritelty indikaattorit, jotka maakunnallisen hyte-ohjelman osalta ovat THL:n vähimmäistietosisällön Hyvinvoinnin tila-osion asetusluonnoksen mukaiset indikaattorit ja hyte-kertoimet.

Painopiste 1: Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat

Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat painopisteen lähtökohtana on asukkaiden mahdollisuus tehdä itseään koskevia terveyttä edistäviä päätöksiä sekä kuinka hänen ratkaisujensa tekemahdollisuuksia tuetaan hyte toimijoiden suunnittelu-, päätöksenteko- ja toimeenpanorakenteissa. Asukkaiden päätökset koskevat mm. ravintoa, liikuntaa, kulttuuritoimintaa sekä päihitteettömyyden ja mielenterveyden ylläpitämistä. Palvelujen olemassaolo ja löydettävyyden, tiedonsaanti palveluista sekä niihin pääsy ovat edellytyksiä päätösten toimeenpanossa ja elintapojen muutoksessa. Tukemalla terveellisiä elintapoja vähennetään väestön sairastavuutta sekä edistetään heidän toiminta- ja työkykyään.

Jokaisella on mahdollisuus läpi elämän

- parantaa elintapojaan ja arjen valintojaan
- ylläpitää mielen hyvinvointiaan ja vahvistaa elämäntaitojaan
- vahvistaa toiminta- ja työkykyään
- kokea hyvää terveyttä

Painopiste 2: Osallisuus ja yhteisöllisyys - Yhdessä toisiamme kunnioittaen

Osallisuus ja yhteisöllisyyden painopisteen lähtökohtana on asukkaiden merkityksellisuuden kokemuksen sekä alueen pitovoiman edistäminen. Tavoitteena on ehkäistä ja vähentää asukkaiden yksinäisyyden kokemusta sekä tukea heidän vaikutusmahdollisuuksiaan. Osallisuuden edistämiseksi järjestötoimijoiden merkitys on keskeistä. Järjestöt tarjoavat osallistumisen, mielekkään toiminnan ja vaikuttamisenpaikkoja, vertaistukea sekä mahdollisuuksia osallistua yhteisöjen toimintaan. Suunniteltaessa hyte-palveluita käyttäjien osallistaminen sekä monialaisten yhteistyörakenteiden kehittäminen palveluiden toteutuksessa on tärkeää.

Yhteisöt ja yhteisöllisyys mahdollistavat

- kuulumisen itselleen merkitykselliseen yhteisöön

- kiinnittymisen yhteiskuntaan
- yksinäisyyden vähenemisen

Painopiste 3: Turvallinen arki- ja ympäristö - Elinvoimainen Pohjois-Karjala

Turvallinen arki- ja ympäristö – painopisteen lähtökohtana on, että maakunta on kaikille ja kaikenikäisillä hyvä ja turvallinen paikka asua ja elää. Turvallisuuden edistämistä toteutetaan asumisen, ympäristön, pelastus-, liikunta-, kulttuuri- ja muiden palvelujen sekä liikenneyhteyksien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Palvelut, toiminnot ja ympäristö ovat saavutettavissa sekä esteettömiä ja ne suunnitellaan kaikkien osallisuus huomioiden. Asukkaiden kokemaa turvallisuudentunnetta edistetään konkreettisin toimenpitein erilaisissa toimintaympäristöissä kuten varhaiskasvatuksessa, kouluissa, työpaikoilla, vapaa-ajalla, asumispalveluissa ja kotona. Asukkaille turvataan edellytykset vähimmäistason turvaavaan toimeentuloon ja huolenpitoon kaikissa elämäntilanteissa. Työelämän ulkopuolella olevia henkilöiden paluuta ja siirtymistä työelämään tuetaan koulutus-, kuntoutus- ja työllisyyspalveluiden avulla

Jokaisella on oikeus:

- turvalliseen elämään ja ympäristöön
- hyvään elämänlaatuun
- turvattuun toimeentuloon

4 Keskeiset opit valtuustokaudelta

Edelliseen hyvinvointisuunnitelmaan ja sen tavoitteiden toteutumiseen peilaten voi todeta, että hyvinvoinnin edistämisessä vaaditaan pitkäjänteistä työtä yli valtuustokausien. Hyvinvointihaasteet kunnassa on monisyiset, johon yksin kunnan toimenpiteet eivät riitä, vaan yhteistyötä tarvitaan hyvinvointialueen, yhdistyksien, yritysten ja kuntalaisten kanssa. Tähän pyritään maakunnan yhteisellä strategian painopisteillä ja tavoitteilla vuosille 2025–2029, joihin sekä maakuntaliitto, kunnat ja hyvinvointialue ovat sitoutuneet.

Tohmajärveläisten hyvinvoinnin edistämiseen liittyen hyvinvointisuunnitelmaan haetaan konkreettisia toimipiteitä, joita voidaan toteuttaa kunnan omalla toiminnalla. Suunnitelmassa huomioidaan paremmin kunnan eri toimialat, jotta hyvinvoinnin edistäminen huomioidaan kokonaisvaltaisesti.

Raportoinnissa tulee eritellä toimenpiteiden toteutuminen ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi. Vaikuttavuuden arvioinnissa käytetään valtakunnallisten tilastolähteiden indikaattoreita. Toimenpiteiden toteutuminen voi olla laadullista raportointia siitä, mitä valitun haasteen ratkaisemiseksi on toimintavuoden aikana tehty.

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2025 - 2029

JOHDANTO

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden laatimiseen ovat osallistuneet kaikki kunnan toimialat: hallinnon, teknisen ja sivistyksen toimialat. Toimenpiteet on johdettu maakunnallisesti yhteisesti sovituista painopisteistä. Toimenpiteet on valittu kuitenkin nimenomaan Tohmajärven hyvinvointikertomuksessa esille nousseista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen haasteista. Toimenpiteet ovat kunnan oman toimivallan alaisia.

Hyvinvointialue on tehnyt oman suunnitelmansa, joka pohjautuu yhteiseen maakunnalliseen suunnitelmaan. Monella Tohmajärven suunnitelmaan valitulla toimenpiteellä on yhtymäkohtaa hyvinvointialueen toimenpiteisiin. Kolmannella sektorilla on tärkeä rooli Tohmajärven hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Ne tuottavat täydentäviä palveluita tohmajärveläisille.

Seuraavassa taulukossa on Tohmajärven hyvinvointisuunnitelma vuosille 2025-2029. Toimenpiteiden toteutumisesta tullaan raportoimaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä. Toimenpiteiden vaikuttavuutta tarkastellaan valtuustokausittain. Tilastotiedolla on tärkeä painoarvo tiedolla johtamisessa. Hyvinvointia ja terveyttä mittaavia kyselyitä ei kuitenkaan järjestetä vuosittain, minkä vuoksi vuosittainen tarkastelu ei tuota lisäarvoa.

5 Strategian painopisteet ja linjaukset

6 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Hyvinvointisuunnitelmaan vuosille 2025-2029 on poimittu voimassaolevien/työn alla olevien erillisohjelmien ja -suunnitelmien sisältöjä/painotuksia. Tällä pyritään selkeyttämään ja sujuvoittamaan kunnan monialaista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä valtuustokauden 2025-2029 aikana.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelma (kansalaisopistossa ja varhaiskasvatuksessa päivitetty v. 2024)

Nuorisotyön kehittämissuunnitelma 2023-2025 (päivitetään v. 2025)

Opiskeluhohtosuunnitelma (vuodelta 2023, päivitetään v. 2025)

Keski-Karjalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (keskeneräinen, v.2024)

Kotouttamisohjelma (vuodelta 2022)

Mielen hyvinvointi ja ennalta ehkäisevä päihdetyö

Ennalta ehkäisevä päihdetyö on huomioitu hyvinvointisuunnitelmassa. Suunnitelma sisältää ennalta ehkäisevän päihdetyön toimenpiteitä ja Tohmajärven tilannetta seurataan hyvinvointialueelle yhteisesti valituilla indikaattoreilla.

Ehkäisevä päihdetyö on osa kunnan lakisäateistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) kattaa alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä nikotiinituotteiden käytön vähentämisen. Ehkäisevällä päihdetyön tavoitteena on edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia ehkäisemällä ja vähentämällä päihdehaittoja, edistämällä päihdeettömiä elämäntapoja sekä lisäämällä päihdeilmion ymmärrystä ja hallintaa.

Pakka-toimintamalli luo kuntaan rakenteen, jossa pyritään vaikuttamaan niin päihteiden saatavuuteen kuin kysyntäänkin. Kunta on mukana Keski-Karjalan Pakka-verkostossa, jossa toteutetaan lakisäateistä yhteistyöstä, päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaa, käytettävissä olevan tieteellisen näytön ja hyvien käytäntöjen pohjalta. Kysynnän vähentämisen rinnalle on nostettu saatavuuden rajoittaminen muun muassa yhteistyössä paikallisten elinkeinotoimijoiden kanssa. Toiminnassa suunnitellaan käytön tasoisesti kampanjanostojen ja maakunnallista ennalta ehkäisevää toimintaa. Kunta on mukana Eheä-hankkeessa, jossa on toteutettu puhekeskustelu kunnan työntekijöille ja vuodelle 2025 on tulossa päihde- ja pelikasvatusopas, jota lähdetään jalkauttamaan kunnassa valmistumisen jälkeen.

7 Hyvinvointisuunnitelma

Painopiste I: Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat

Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat painopisteen lähtökohtana on asukkaiden mahdollisuus tehdä itseään koskevia terveyttä edistäviä päätöksiä sekä kuinka hänen ratkaisujensa tekemä mahdollisuus tuetaan hyte toimijoiden suunnittelu-, päätöksenteko- ja toimeenpanorakenteissa. Asukkaiden päätökset koskevat mm. ravintoa, liikuntaa, kulttuuritoimintaa sekä päihdeettömyyden ja mielenterveyden ylläpitämistä. Palvelujen olemassaolo ja löydettävyyden, tiedonsaanti palveluista sekä niihin pääsy ovat edellytyksiä päätösten toimeenpanossa ja elintapojen muutoksessa. Tukemalla terveellisiä elintapoja vähennetään väestön sairastavuutta sekä edistetään heidän toiminta- ja työkykyään.

Seurannassa käytetään hyvinvointialueella yhteisesti valittuja indikaattoreita. Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat osion esimerkki indikaattoreita ovat

- työkyvyttömyysindeksi, ikävakioitu
- ylipainon (ml. lihavuuden) yleisyys (%) 2-16-vuotiailla
- ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9.luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista,
- lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. ja 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky
- huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden

opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

- kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Tohmajärvi	Toimenpidekortti	Vastuutaho	Mittaristo
Painopiste I: Hyvinvointi ja toimintakykyiset asukkaat			
Elintapojen parattaminen arjen valinnoilla	1. Elintapaohjauksen toteuttaminen ja kehittäminen valituilla kohderyhmillä 2. Liikunta- ja ruokakasvatuksen kehittäminen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa 3. EPT -toiminnan kehittäminen kaikissa ikäryhmissä. Eheä-hankkeen tavoitteet päihde- ja pelikasvatuksessa. 4. HYTE -työryhmän toiminnan jatkaminen ja kehittäminen 5. Tuoden esille kunnan viestinnässä kunnassa sijaitsevia liikuntapaikkoja. Hyödynnetään miunhyvinvointi.fi palvelimen viestinnässä. 6. Varhaiskasvatuksessa mukana olevien perheiden liikunnallisen elämäntavan lisääminen - liikuntatapahtumat, elintapaohjaus työntekijöille	Sivistystoimi - Liikuntapalvelut Sivistystoimi - perusopetus Sivistystoimi Sivistystoimi Yleishallinto Sivistystoimi - varhaiskasvatus & liikuntapalvelut	Tulosindikaattori: Ylipainon yleisyys, Toimenpidemittari: Elintapaohjauksen asiakasmäärät Tulosindikaattori: Move-mittaus, Toimenpidemittari: Ruokakasvatuksen nykytila.fi tulokset Tulosindikaattori: huolta herättävää päihteiden/tupakka/nikotiinituotteiden käyttöä 8-9 lk., Toimenpidemittari: tapahtumat tilaisuudet lkm Tea-viisari: kuntajohto soveltuvin osin Toimenpidemittari: Kokousten määrä Toimenpidemittari: Tohmajärven kunnan alueen toiminnot lkm. Toimenpidemittari: toteutuneet tapahtumat lkm. ja elintapaohjauksien lkm.
Mielen hyvinvoinnin ylläpito ja elämäntapojen vahvistaminen	7. Mahdollistetaan kuntalaisia kulttuurille eri keinoin (esim. esitykset ja taidetyöpajat) ja alueellista yhteistyötä hyödyntäen. 8. Nuorisotoimi - järjestää nuorille suunnattua toimintaa vapaa-aikana. 9. Lukemisen innostaminen perheissä sekä luku- ja tunnetaidon lisääminen alkuopetuksessa - lukupolku-malli osana esi- ja alkuopetusta 10. Supervoima-aineistot perusopetukseen (ehyt ry) 11. MOVE! -prosessi - koululiikuttaja ja liikunnallisen väliuntitoiminnan kehittäminen 12. Tuodaan esille viestinnässä paikkoja, joissa käyminen lisää mm. mielen hyvinvointia. 13. Pohjois-Karjalan kylän kyläkummi-hankkeessa mukana oleminen ja kylätoiminnan kehittäminen	Sivistystoimi - kulttuuripalvelut Sivistystoimi - nuorisopalvelut Sivistystoimi - esi- ja perusopetus Sivistystoimi - perusopetus Sivistystoimi - perusopetus Yleishallinto Sivistystoimi	Tea-viisari: kulttuuri soveltuvin osin Tulosindikaattori: kokenut vahvaa positiivista mielenparvettua viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista lukiassa Toimenpidemittari: toimintamallin käyttöön ottaminen Tulosindikaattori: kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus 8-9lk Toimenpidemittari: tapahtumat ja tilaisuudet lkm Tulosindikaattori: MOVE-mittauksien tulokset. Toimenpidemittari: nostojen lkm Toimenpidemittari: kyläkummien lukumäärä
Toiminta- ja työkyvyn vahvistaminen	14. Liikuntapaikkojen ylläpito ja liikunnallisen elämäntavan esille tuonti kaikissa ikäryhmissä. 15. Voimaa vanhuuteen mukana oleminen ja hankkeen kuntakohtaiset tavoitteet	Sivistystoimi - liikuntapalvelut Sivistystoimi - liikuntapalvelut	Pohjois-Karjalan Liikunnna liikuntakysely Toimenpidemittari: Vertaistoiminnan lkm., tehoryhmät. Tulosindikaattori: Kaatumishoitajaksot HYTE-kerroin
Hyvän terveyden kokeminen	16. Ehkäisevän päihdetyön kehittäminen kuntien ja hyvinvointialueen yhteisen Pakka-toimintamallin toimenpiteiden mukaisesti 17. Huolehditaan laatuvaatimukset täyttävän puhtaan talousveden hankinnasta ja toimittamisesta sekä jätevesien poisjohtamisesta ja käsittelystä ympäristöä kuormittamatta. 18. Tuodaan esille kunnan viestinnässä mikä vaikutus hyvän terveyden kokemisella on omaan arkeen. 19. Liikunnalliset nuorten illat osana nuorten liikunnan ja hyvinvoinnin edistämistä	Sivistystoimi Tekninen toimi Yleishallinto Sivistystoimi - nuorisopalvelut	Aluehallintoviraston: Ehkäisevä päihdetyön arviointi Toimenpidemittari: uuden vedenpuhdistamon rakentaminen Toimenpidemittari: Verkkosivujen terveysuutiset lkm. Tulosindikaattori: kouluterveyskyselyn tulokset. Toimenpidemittari: kuinka monta liikunnallista nuorten iltaa / vuodessa

Painopiste II: Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja yhteisöllisyyden painopisteen lähtökohtana on asukkaiden merkityksellisyden kokemuksen sekä alueen pitovoiman edistäminen. Tavoitteena on ehkäistä ja vähentää asukkaiden yksinäisyyden kokemusta sekä tukea heidän vaikutusmahdollisuuksiaan. Osallisuuden edistämiseksi järjestötoimijoiden merkitys on keskeistä. Järjestöt tarjoavat osallistumisen, mielekkään toiminnan ja vaikuttamisenpaikkoja, vertaistukea sekä mahdollisuuksia osallistua yhteisöjen toimintaan.

Osallisuus ja yhteisöllisyys osion esimerkki indikaattorit:

- tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, % äänioikeutetuista

Tohmajärvi	Toimenpidekortti	Vastuutaho	Mittaristo
Painopiste II: Osallisuus ja yhteisöllisyys			
Kuuluminen itselle merkitykselliseen yhteisöön	20. Järjestöyhteistyö: yhdistystapaamiset (kaksi kertaa vuodessa), yhdistysavustukset ja yhteiskäyttötilojen käyttäminen.	Sivistystoimi	Toimenpidemittari: toteutuneet yhdistystapaamiset lkm., yhdistysavustus määrä vuosittain ja yhteistilojen
	21. Tuodaan omaa paikkakuntaa ja sen ihmisiä esille viestinnässä.	Yleishallinto	Toimenpidemittari: julkaistut nostot lkm.
	22. Järjestetään kuntalaisilta	Yleishallinto	Toimenpidemittari: toteutuu / ei toteudu
	23. Perhekeskustyö: Perhekahvila Perhonen yhteistyössä seurakunnan kanssa	Sivistystoimi - varhaiskasvatus	Toimenpidemittari: perhekahvilan aukiolokerrat
Kiinnittyminen yhteiskuntaan	24. Nuorisovaltuuston toiminnan kehittäminen (edustajat valtuustossa ja lautakunnissa)	Sivistystoimi - nuorisopalvelut	Toimenpidemittari: osallistumiset kokouksiin
	25. Kotouttamis suunnitelman päivittäminen vuoden 2025 aikana.	Sivistystoimi	Toimenpidemittari: toteutuu / ei toteudu
	26. Viestitään aktiivisesti Tohmajärven kunnan päätöksistä, toiminnasta ja palveluista.	Yleishallinto	Toimenpidemittari: julkaistut nostot lkm
	27. Osallistetaan kuntalaisia päätöksentekoon aktiivisesti järjestämällä keskustelutilaisuuksia.	Yleishallinto	Tulosindikaattori: Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %
	28. Yrittäjyyskasvatuksen vahvistaminen	Sivistystoimi - perusopetus ja lukio	Toimenpidemittari: toimintojen (yrityskylä vierailut, yrityssuunnistus, tet-viikot) lkm.
	29. Syrjäytymisriskin ehkäisy eri-ikäryhmissä	Sivistystoimi - nuorisopalvelut	Tulosindikaattori: syrjäytymisriskissä olet 18-24v
	30. Ikäihmisten digitaalisten turvaaminen	Sivistystoimi	Toimenpidemittari: digineuvontaa järjestetään 3 kertaa vuodessa
Yksinäisyyden väheneminen	31. Mahdollistetaan kirjastopalveluiden käyttö kotona asuvien liikuntarajoitteisten ja sote-palveluiden parissa olevien kirjaston kotipalvelun avulla.	Sivistystoimi - kulttuuripalvelut	Toimenpidemittari: toteutuu / ei toteudu
	32. Tuodaan esille kunnan viestinnässä esille paikkoja ja tapahtumia, joilla on merkitystä yksinäisyyden kokemusten vähentämiseen.	Yleishallinto	Toimenpidemittari: julkaistut nostot lkm.
	33. Osallistava päätöksenteko.	Yleishallinto	Toimenpidemittari: toimenpiteet tavoitteeseen
	34. Koulunuorisotyön rakenteiden kehittäminen	Sivistystoimi - nuorisopalvelut	Tulosindikaattori: kouluterveyskysely tulokset
	35. Kunta on mukana MLL-hankkeessa "Tuu mun kaveriksi"	Yhteistyössä 3. sektori	Toimenpidemittari: toiminnan kokoontumiskerrat

Painopiste III: Turvallinen arki ja ympäristö

Turvallinen arki- ja ympäristö – painopisteen lähtökohtana on, että kunta on kaikille ja kaikenikäisillä hyvä ja turvallinen paikka asua ja elää. Turvallisuuden edistämistä toteutetaan asumisen, ympäristön, pelastus-, liikunta-, kulttuuri- ja muiden palvelujen sekä liikenneyhteyksien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Palvelut, toiminnot ja ympäristö ovat saavutettavissa sekä esteettömiä ja ne suunnitellaan kaikkien osallisuus huomioiden. Asukkaiden kokemaa turvallisuudentunnetta edistetään konkreettisin toimenpitein erilaisissa toimintaympäristöissä kuten varhaiskasvatuksessa, kouluissa, työpaikoilla ja vapaa-ajalla. Asukkaille tuetaan edellytykset vähimmäistason turvaavaan toimeentuloon ja huolenpitoon kaikissa elämäntilanteissa. Työelämän ulkopuolella olevia henkilöiden paluuta ja siirtymistä työelämään tuetaan koulutus-, kuntoutus- ja työllisyyspalveluiden avulla.

Turvallinen arki ja ympäristö osion esimerkki indikaattorit:

- koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta
- poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1000 asukasta
- syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastaavanikäisistä
- kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- liikennevahingoissa vammautuneet ja kuolleet henkilöt, lkm.
- vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta
- kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavanikäistä

Tohmajärvi	Toimenpidekortti	Vastuutaho	Mittaristo
Painopiste III: Turvallinen arki ja ympäristö			
Turvallinen elämä ja ympäristö	36. Ylläpitää liikuntapaikkojen turvallisuutta - turvallisuusasiakirjojen päivitys 37. Kiusaamisen ennaltaehkäisy 38. Positiivista ryhmässä oppiminen varhaiskasvatuksessa - ProVaka (päiväkodeissa ja esiopetuksessa) 39. Katuväläistuksellä lisätään erityisesti kevyen liikenteen turvallisuuden tunnetta ja liikenneturvallisuutta, huolehditaan katuväläistuksen kunnossapidosta. 40. Talvenliikkaiden torjunta 41. Jalankulku- ja pyöräilyolosuhteiden edistäminen ja huomiointi liikenneväylien kunnossapidossa. 42. Viheralueet viihtyisyyden lisääjänä rakennetussa ympäristössä, ylläpidetään kaavan mukaisia viheralueita resurssien puitteissa 43. Liikuntaympäristöjen esteettömyyden ja saavutettavuuden huomiointi	Sivistystoimi - liikuntatoimi Sivistystoimi - perusopetus, nuorisotyö Sivistystoimi - varhaiskasvatus Tekninen toimi Tekninen toimi Tekninen toimi Tekninen toimi Yleishallinto / tekninen toimi	Toimenpidemittari: toteutuu / ei toteudu Tulosindikaattori: Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista Varhaiskasvatuksen kyselyjen tulokset (vuoro vuosin aikuiset / lapset) Toimenpidemittari: pro-tiimin kokoontumiskerrat lkm. ja onko edustaja jokaisesta toimipaikasta Toimenpidemittarit: väläistuksien vaihdot lkm. Tulosindikaattori: Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot / 10 000 asukasta Toimenpidemittari: tavoitteen tehdyt toimenpiteet Toimenpidemittari: hoidettujen paikkojen ja hoitokertojen lkm. Toimenpidemittari: vanhus- ja vammaisneuvostojen esteettömyyskartoitukset, pyydettyjen lausuntojen ja kannanottojen lukumäärä
Turvattu toimeentulo	44. Huolehditaan kokonaisuudessaan rakennetun ympäristön kunnossapidosta. Infra ympärillämme on perusta turvalliselle elinympäristölle, jossa kuntalaisten on hyvä asua sekä yritysten toimia.	Tekninen toimi	Toimenpidemittari: investointi eurot / vuosittain
Riittävä taloudellinen turva	45. Kunnan maksujen ja taksojen tarkasteleminen taloudellisesti kestäväällä tavalla	Yleishallinto	Toimenpidemittari: maksujen ja taksojen hinta kehityksen seuranta
	46. Työllisyyttä tukevat palvelut - kannustavat toimenpiteet	Yleishallinto - työllisyyspalvelut	Tulosindikaattori: Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä, Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15-64-vuotiaista.

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

Sivistyslautakunta 18.03.2025: Sivistyslautakunta hyväksyi omalta osaltaan hyvinvointisuunnitelman 2025-2029 asiakirjan luonnoksen ja pyysi lausuntoja kunnanhallitukselta, vanhus- ja vammaisneuvostoilta, nuorisovaltuustolta ja kolmannen sektorin toimijoilta hyvinvointisuunnitelman luonnoksesta.

Lausunnot saatiin kunnanhallitukselta, vanhusneuvostolta, nuorisovaltuustolta, hyvinvointialueen EHEÄ-hankeen edustajilta (EHEÄ: ehkäisevä päihdetyö, päihde- ja pelikasvatus, päihteiden puheeksiottamisen toimintamallit) sekä vammaisneuvostolta.

Sivistyslautakunta 23.06.2025 § : Sivistyslautakunta hyväksyi Tohmajärven kunnan laajan hyvinvointikertomuksen ja sen sisältämän hyvinvointisuunnitelman vuosille 2025-2029 ja esitti sen kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle hyväksyttäväksi.

8 Suunnitelman laatijat

Seija Rosti ja Jani Ruotsalainen

Suunnitelman laadintaan osallistettiin Tohmajärven kunnan esihenkilöt, johtoryhmä sekä lausuntopyyntöä kautta muut toimijat. Toimenpiteet on johdettu maakunnallisesti yhteisesti sovituista painopisteistä (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Hyte-ohjelma 2025-2028).

9 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä